

Note 4 - Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet foretar ledelsen estimater, skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. Dette vil derfor påvirke regnskapsførte beløp for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimater og skjønnsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og forventninger om fremtidige hendelser som anses å være sannsynlige på balansetidspunktet.

Banken har så langt ikke vært vesentlig berørt av finansuroen som har preget den globale økonomien fra høsten 2008. Men uro i kapitalmarkedene medfører økt usikkerhet omkring noen av forutsetningene og forventningene som ligger til grunn for utarbeidelsen av de ulike regnskapsestimaterne. Det forventes at 2012 også vil preges av en viss usikkerhet knyttet til utviklingen i norsk og internasjonal økonomi.

Tap på utlån og garantier

Bankens utlånsportefølje rescores månedlig. Kunder med svak risikoklasse, betalingsmislighold, negativ migrering eller andre objektive kriterier vurderes med tanke på behov for individuell nedskrivning. Individuell nedskrivning beregnes som forskjellen mellom lånets bokførte verdi og nåverdien av diskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for første gangs beregning av spesifiserte tap.

Individuell nedskrivning av personmarkedsengasjement beregnes etter samme prinsipper. Vurdering av behov for nedskrivning gjøres for eksponeringer større enn 250.000 kroner som er misligholdt, eller hvor banken har annen objektiv informasjon. Nedskrivningsbehov estimeres med utgangspunkt i estimerte fremtidige kontantstrømmer. Det er usikkerhet i disse estimatene.

Gruppevis nedskrivninger beregnes for grupper av engasjement som har økende kredittrisiko, men hvor det ikke er mulig å identifisere hvilket engasjement som vil medføre tap. Beregning foretas med utgangspunkt i økning i forventet tap for porteføljer som har migrert negativt siden innvilgelsestidspunktet.

Vurdering av individuelle og gruppemessige nedskrivninger vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Banken benytter historisk informasjon som grunnlag for å estimere nedskrivningsbehov.

Hvor sikkerhetsverdier er knyttet til spesielle objekter eller bransjer som er i krise, vil sikkerheter måtte realiseres i lite likvide markeder og vurdering av sikkerhetsverdier kan i slike tilfeller være beheftet med betydelig usikkerhet.

For hendelser som har inntruffet, men som ennå ikke har gitt utslag i bankens porteføljeovervåkingssystemer, estimeres gruppevis nedskrivningsbehov ved bruk av stresstestmodeller.

Se også note 2 Regnskapsprinsipper IFRS og note 3 Risikoforhold.

Virkelig verdi egenkapitalinteresser

Eiendeler som vurderes til virkelig verdi over resultatregnskapet vil i hovedsak være verdipapir som omsettes i et aktivt marked. Et aktivt marked er definert som et marked for omsetning av ensartede produkter hvor det normalt finnes villige kjøpere og selgere til en hver tid, og hvor prisene er tilgjengelige for allmennheten. Aksjer notert på en regulert markedsplass faller inn under definisjonen på et aktivt marked. Det kan være utfordringer knyttet til aksjer hvor det er stor forskjell mellom kjøps- og salgskurs, omtalt som spread, og hvor aksjen omsettes sjeldent. Noen vesentlige aksjer vil være basert på interne verddivurderinger, transaksjonspriser eller eksterne analyser av selskapet. Slike aksjer vedsettes ved bruk av anerkjente verdsettelsesteknikker. Dette kan være bruk av diskonterte kontantstrømmer eller ved hjelp av sammenligningsprising hvor en benytter lignende selskaper som er børsnoterte og benytter multipelprising for å fastslå verdien på det unoterte selskapet. Slike verdsettelsesteknikker vil kunne være beheftet med usikkerhet. Eiendeler som klassifiseres som tilgjengelig for salg blir også vurdert til virkelig verdi med føring mot totalresultatet (Other Comprehensive Income). Markedsverdiene vil i hovedsak være basert på verddivurderinger eller siste kjente omsetning av aksjen. De aksjene som ikke lar seg verddivurdere med rimelig stor sikkerhet blir videreført til kostpris.

Virkelig verdi derivater

Virkelig verdi av derivater fremkommer vanligvis ved bruk av verddivurderingsmodeller der prisen på underliggende, eksempelvis renter og valuta, innhentes i markedet.

For opsjoner vil volatiliteter være enten observerte implisitte volatiliteter eller beregnede volatiliteter basert på historiske kursbevegelser for underliggende. I de tilfeller bankens risikoposisjon er tilnærmet nøytral, vil midtkurser bli anvendt. Med nøytral risikoposisjon menes eksempelvis at renterisiko innenfor et løpetidsbånd er tilnærmet null. Dersom dette ikke er tilfelle brukes den relevante kjøps- eller

salgskurs for å vurdere nettoposisjonen. For derivater der motpart har svakere kreditt-rating enn banken, vil prisen reflektere den underliggende kreditt-risiko.

I den utstrekning markedsprisene som innhentes tar utgangspunkt i transaksjoner med lavere kreditt-risiko, vil dette hensyntas ved at den opprinnelige prisdifferansen målt mot slike transaksjoner med lavere kreditt-risiko amortiseres over løpetiden.

Immaterielle eiendeler

Nedskrivningstester av immaterielle eiendeler er i hovedsak basert på neddiskontering av forventede fremtidige kontantstrømmer. Det vil alltid være betydelig usikkerhet knyttet til kontantstrømestimer, og i noen tilfeller vil også metodene for tilordning av kontantstrømmer til ulike eiendeler være beheftet med usikkerhet.

Pensjoner

Netto pensjonsforpliktelse og årets pensjonskostnad er basert på en rekke estimater herunder; avkastning på pensjonsmidlene, fremtidig rente- og inflasjonsnivå, lønnsutvikling, turnover, utvikling i G og den generelle utviklingen i antall uføretrygdede og levealder er av stor betydning. Usikkerheten er i stor grad knyttet til bruttoforpliktelsen og ikke til den nettoforpliktelsen som fremkommer i balansen. Estimaterendringer som følge av endringer i nevnte parametere vil i stor utstrekning periodiseres over gjennomsnittlig gjenværende opptjeningstid og ikke belaste resultatregnskapet umiddelbart slik som andre estimaterendringer. Fra 1. januar 2008 er den ytelsesbaserte pensjonsordningen lukket for nye medlemmer. Konsernet tilbyr fra samme dato innskuddsordning for sine ansatte, noe som bidrar til å redusere omfanget av usikkerhet knyttet til konsernets pensjonsordning. Konsernet følger oppdatert veiledning om pensjonsforutsetninger fra Norsk Regnskapsstiftelse, justert for foretaksspesifikke forhold. Benyttede parametre fremgår av note om pensjoner.

Goodwill

Konsernet gjennomfører tester for å vurdere mulig verdifall på goodwill årlig eller ved indikasjon på verdifall. Vurderingen er basert på konsernets bruksverdi. Gjennvinnbart beløp fra kontantstrømgenererende enheter er fastsatt ved beregning av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Kontantstrømmene er basert på historisk inntjening og forventninger om fremtidige forhold og inkluderer antagelser og estimater om usikre forhold. Utfallet av nedskrivningstestene avhenger av anslag på avkastningskrav. Avkastningskravene er skjønnsmessig fastsatt på bakgrunn av tilgjengelig informasjon på balansedagen.

Ved nedskrivningstest av goodwill knyttet til Romsdals Fellesbank anses porteføljen å være integrert med bankens øvrige utlans- og innskuddsvirksomhet, og laveste nivå for kontantgenererende enhet er fra og med 2009 morbanknivå. Det estimeres en netto kontantstrøm med utgangspunkt i inntjeningen i bankens utlans- og innskuddsportefølje. Inntjeningen estimeres ut i fra snitt portefølje og margin, samt snitt provisjonsinntekter. Det beregnes allokerte kostnader i henhold til morbankens kostnadsprosent i forhold til total forvaltningskapital. Det benyttes fem års snitt i beregningen da man mener dette gir det beste estimatet på fremtidige kontantstrømmer. Videre beregnes det et forventet tap på utlansporteføljen (0,3 prosent).

Kontantstrømmen beregnes over 20 år og neddiskonteres med risikofri rente + risikopremie for lignede virksomheter (før skatt rente 11 prosent). Beregninger viser at verdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer overstiger balanseført goodwill med god margin.

Øvrige goodwill i konsernet beregnes ut i fra snitt inntjening i markedsområdet og neddiskonteres med risikofri rente + risikopremie for lignede virksomheter (14 prosent).

Oppkjøp

Oppkjøp av et annet selskap skal regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden. Ved oppkjøpsmetoden skal det foretas en fullstendig merverdiallokering (Purchase Price Allocation - PPA) hvor kjøpesum allokteres til identifiserte eiendeler og forpliktelser i det oppkjøpte selskapet. Merverdier utover de som er allokert til identifiserte eiendeler og forpliktelser regnskapsføres som goodwill. Eventuelle mindreverdier skal, etter grundig vurdering, inntektsføres i resultatregnskapet i oppkjøpsåret (badwill). Oppkjøpsanalysen kan i henhold til IFRS 3 pkt 62 anses som foreløpig eller endelig.

Analysene inneholder både konkrete beregninger og bruk av beste skjønn for å komme frem til en mest mulig riktig virkelig verdi av de oppkjøpte selskapene på oppkjøpstidspunktet. Det er alltid knyttet noe usikkerhet til skønnsmessige poster, men disse er etter beste evne underbygget av beregninger om forventede kontantstrømmer, sammenlignbare transaksjoner tidligere perioder mv. Se også note 25.

Selskap holdt for salg (IFRS 5)

SpareBank 1 SMNs strategi er at eierskap som følge av misligholdte engasjementer i utgangspunktet skal ha kort varighet, normalt ikke lengre enn ett år. Det jobbes kontinuerlig med salg av selskapene, og regnskapsmessig klassifiseres disse som holdt for salg ved enlinjes konsolidering. I tillegg klassifiserer konsernet eierandelen i SpareBank 1 Private Equity I som holdt for salg. Se også note 24.

Overføring av låneporteføljer

Ved overføring av låneporteføljer til Eksportfinans og SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt vurderer konsernet om kriteriene for fraregning er oppfylt i henhold til IAS 39. Ved utgangen av regnskapsåret er alle overførte porteføljer fraregnet morbankens balanse.